

24. červen: Slavnost NAROZENÍ sv. JANA KŘTITELE A - *Lidská svoboda*

Drazí bratři a sestry, ve vstupní modlitbě jsme prosili: „Bože, tys vyvolil svatého Jana Křtitele, aby připravil lid ochotný přijmout Krista; dej svému lidu pravou radost a veď všechny, kdo v tebe věří, po cestě pokoje a spásy.“ Tyto myšlenky nás dnes vedou, abychom si tu řekli něco o lidské svobodě v Božím plánu. Vztah svobody a odpovědnosti jsme si už probrali o 9. neděli v mezidobí, dnes nám půjde hlavně o mravnost lidských skutků. Svoboda dělá z člověka mravního činitele. Když člověk jedná svobodně, je takřka otcem vlastních skutků. Lidské činy, to je skutky svobodně zvolené na základě úsudku svědomí, je možné mravně hodnotit. Jsou buď dobré, nebo špatné. Mravnost lidských činů závisí jednak na zvoleném předmětu; dále na vytčeném cíli neboli na úmyslu; a na okolnostech jednání. Předmět, úmysl a okolnosti tvoří tři zdroje mravnosti lidských skutků. Zvolený předmět je dobro, k němuž vůle vědomě směřuje. Je to věcná stránka lidského činu. Zvolený předmět určuje mravní hodnotu úkonu vůle, nakolik rozum tento předmět poznává a usuzuje, zda se tento předmět shoduje nebo neshoduje s opravdovým dobrem, zda je dobrý nebo špatný. Objektivní normy mravnosti vyjadřují rozumový řád dobra a zla, který je dosvědčován svědomím.

Úmysl naproti tomu se týká podmětu, který jedná. Protože úmysl je u pramene volního jednání a určuje toto jednání prostřednictvím cíle, je podstatným prvkem pro hodnocení mravního jednání. Cíl je to první, k čemu se úmysl zaměřuje a určuje smysl jednání. Úmysl je rozhodnutí vůle pro cíl a má na zřeteli výsledek jednání. Úmysl je zaměřením se na dobro, které se od jednání očekává. Neomezuje se na to, aby udával směr našim jednotlivým skutkům, ale může nasměrovat i rozmanité činy k témuž cíli; může dokonce orientovat i celý život k poslednímu cíli. Například nějaká prokázaná služba má pomoci bližnímu, ale zároveň může být podnícena láskou k Bohu jako poslednímu cíli všech našich činů. Totéž jednání může být podníceno též různými úmysly, tak například je možné prokázat nějakou službu proto, aby člověk získal přízeň, nebo aby se tím chlubil. Dobrý úmysl, například pomoci bližnímu, nedělá dobrým nebo spravedlivým nějaké chování, které je samo o sobě nesprávné, jako jsou lež nebo pomlouvání. Nelze ospravedlnit špatnou činnost konanou s dobrým úmyslem. Cíl neospravedlňuje prostředky. Tak se nedá ospravedlnit odsouzení nevinného jako oprávněný prostředek pro záchranu národa. Naopak připojený špatný úmysl, jako je snaha chlubit se či domýšlivost, dělá špatným skutek, který může být sám o sobě dobrý, jako například almužna. Pán Ježíš přece říká: „Když tedy dáváš almužnu, nevytrubuj před sebou, jak to dělají pokrytci v synagogách a na ulicích, aby je lidé velebili. Amen, pravím vám: ti už svou odplatu dostali. Když však dáváš almužnu ty, ať neví tvoje levice, co dělá tvoje pravice, aby tvoje almužna zůstala skrytá, a tvůj Otec, který vidí i to, co je skryté, ti odplatí.“ (Mt 6,2-4)

Okolnosti, včetně následků činů, jsou druhotné prvky mravního skutku. Zhoršují nebo zmenšují dobrotu nebo špatnost lidských skutků. Například krádež může být veliká, ale jen malá. Okolnosti mohou také oslabovat nebo zvětšovat odpovědnost toho, kdo jedná, například: jedná-li někdo ze strachu před smrtí. Okolnosti samy o sobě nemohou změnit mravní hodnotu samotných skutků; nemohou nějaké samo o sobě zlé jednání učinit ani dobrým, ani správným. Mravně dobrý skutek zároveň předpokládá, aby byl dobrý předmět, cíl i okolnosti. Špatný cíl pokazí jednání, i když jeho předmět je sám o sobě dobrý. Vzpomeňme si, jak Pán Ježíš mluvil o modlitbě a postu: „Když se modlíte, nebuďte jako pokrytci. Ti se rádi stavějí k modlitbě v synagógách a na rozích ulic, aby je lidé viděli. Amen pravím vám: ti už svou odplatu dostali.“ (Mt 6,5) Předmět volby může sám zkazit celé jednání. Jsou některé konkrétní způsoby chování, jako smilstvo, jejichž volba je vždy chybná, protože zahrnují zvrácenost vůle, tedy mravní zlo. Není dovoleno konat zlo, aby z něho vzešlo nějaké dobro. Je tedy chybné soudit mravnost lidských skutků jenom podle úmyslu, který jim dává podnět, nebo jen podle okolností, které tvoří jejich rámec. Okolnostmi mohou být prostředí, společenský nátlak, donucování nebo nutnost jednat a mnohé další. Jsou skutky, které samy o sobě a samy v sobě, nezávisle na okolnostech a úmyslech, jsou vždy naprosto nepřijatelné vzhledem k závažnosti předmětu. Takovými jsou rouhání, křivá přísaha, vražda a cizoložství.

Židé měli přísné mravy, dovedli je radikálně prosazovat, třeba i kamenováním. Zde nám přijde na mysl příběh cizoložné ženy. Tehdy všichni znali veřejného hříšníka, který je svým hříchem přímo provokoval: Herodes odloudil svému bratru Filipovi jeho manželku a žil s ní. Kdyby se jednalo o obyčejného člověka, tu by farizeové dokázali tvrdě zakročit. Jenže tady to byl král, raději tedy mlčet... V koutku duše se nad tím pohoršovali, ale navenek bylo ticho. Avšak kdo nemlčel, byl svatý Jan Křtitel. Odvážně řekl Herodovi pravdu přímo do očí: „Není dovoleno, abys měl za ženu manželku svého bratra!“ (Mr 6,18) Jan svou odvahu zaplatil žalářem a mučednickou smrtí. Pro jeho odvahu a otevřenost mu vydal krásné svědectví sám Spasitel: „Co jste vyšli na poušť vidět? Snad rákos zmítaný větrem? ... Člověka oblečeného do jemných šatů? Ti, kdo nosí jemné šaty, jsou přece v královských palácích. Co jste tedy vyšli vidět? Proroka? Ano, říkám vám, víc než proroka. To je ten, o němž je psáno: Já posílám svého posla před tvou tvář, aby připravil cestu před tebou. Amen, pravím vám: Mezi těmi, kdo se narodili ze ženy, nepovstal nikdo větší než Jan Křtitel.“ (Mt 11,7-11) Zamysleme se tedy dnes nad sebou. My rádi říkáme: Já jsem... a začne výčet dokonalostí, znalostí a schopností, vzdělání a funkcí, práce apod. Bylo by však pro nás prospěšnější, kdybychom to uměli říci jako Jan: Já nejsem... Často se krčíme a bojíme se vyznat Krista, vystoupit proti bezpráví a zlu, prostě chybí nám odvaha Předchůdce Páně. Dnešní slavnost je tedy oslavou nejen svatého Jana Křtitele, ale i všech odvážných mužů a žen, kteří svým životem příkladně hlásali učení Ježíše Krista před tímto světem.

Z LITURGIE:

VSTUPNÍ ANTIFONA

Byl člověk poslaný od Boha, jmenoval se Jan. Přišel jako svědek, aby svědčil o světle a připravil Pánu ochotný lid.

Uvedení do bohoslužby

Jan Křtitel je po Panně Marii jediný člověk, jehož narození Církev slaví ve své liturgii. Snad proto, že víra těch dvou byla vystavena největší zkoušce. Panna Maria měla porodit svého Boha, Jan Křtitel jej měl pokřtít a ohlásit. Oba věrně splnili své poslání a pak pokorně ustupují do pozadí. I my máme být hlasateli Krista svému okolí. Pán je i uprostřed nás, a je stále ještě skrytý. Litujme upřímně všeho, v čem zaostáváme za Janem Křtitelem v hlásání Krista.

Nebo:

Biblické zprávy o podivuhodných událostech okolo Janova narození a Ježíšovy výroky o Předchůdci dosvědčují, že již prvotní Církev prokazovala Janu Křtiteli obzvláštní úctu a vážnost. Podle Ježíšových slov je přece víc než prorok, je největší mezi všemi lidmi, to on je „ten, o němž je psáno: Hle, já posílám posla před tvou tvář, aby ti připravil cestu“. K tomu přistupuje i evangelní zpráva o jeho mučednictví, která mu již od počátku přisoudila stejně velkou úctu jako apoštolům a jáhnu Štěpánovi. Datum Janova svátku 24. června vzniklo na křesťanském Západě a podle Lukášova evangelia bylo určeno na šest měsíců před svátkem Narození Páně. Oba dny připadají právě na osmý den před prvním dnem následujícího měsíce. Již ve 3. století nejen v souvislosti s termínem Vánoc, ale i s dějinami spásy, byl velký význam připisován slunovratům. Protože se od letního slunovratu délka dne krátí, zatímco po zimním slunovratu roste, vidí sv. Augustin v obou termínech slavnostní kosmické potvrzení slov Janova evangelia: „On musí růst, já však se menšit.“

VSTUPNÍ MODLITBA

Bože, tys vyvolil svatého Jana Křtitele, aby připravil lid ochotný přijmout Krista; dej svému lidu pravou radost a veď všechny, kdo v tebe věří, po cestě pokoje a spásy. Prosíme o to skrze tvého Syna Ježíše Krista, našeho Pána, neboť on s tebou v jednotě Ducha svatého žije a kraluje po všechny věky věků. - Amen.

Uvedení do 1. čtení

V knize proroka Izaiáše se mluví o člověku, který se nazývá „Boží služebník“. Chudým chce hlásat radostnou Boží zvěst, ale je odsouzený a umučený. Není to obraz osudu Janova i Ježíšova?

Nebo:

Hospodinův Služebník mluví v první osobě, když předkládá své pověřovací listiny, které ho opravňují k jeho poslání. Jako Jan Křtitel a jako Ježíš u evangelisty Lukáše má i Boží Služebník atributy proroka. Je povolán slovem, které je mečem a šípem, čili útočnými zbraněmi. Jako u povolání Jeremiášova i zde nacházíme těžkosti, námahu, trýznivé poslání, které má plnit. Ale Boží ochrana zobrazená stínem jeho ruky a toulcem vylučuje jakoukoli nerozhodnost. Pochybnosti o poslání se zhroutí a Služebník může plnit svůj úkol obětováním celého svého života už od začátku svého vystoupení. V něm se vítězně zjevuje Pánova sláva. Povolání k úplnému obětování se Boží slávě, to byl také život svatého Jana Křtitele.

1. ČTENÍ Iz 49,1-6 *Dám tě národům jako světlo.*

Čtení z knihy proroka Izaiáše.

Slyšte mě, ostrovy, dejte pozor, národy, které jste v dáli! Hospodin mě povolal od matčina lůna, již v mateřském životě nazval mě jménem. Z mých úst udělal nabroušený meč, ve stínu své ruky mě ukryl. Ukoval mě v zaostřený šíp, ve svém toulci mě schoval. Řekl mi: „Jsi mým služebníkem, Izraelem, proslavím se tebou.“

Já však jsem pravil: „Nadarmo jsem se namáhal, naprázdno, zbytečně jsem strávil svou sílu. Mé právo je však jisté u Hospodina a má mzda u mého Boha.“

Avšak nyní praví Hospodin, který si ze mě utvořil Služebníka již v matčině lůně, abych zas k němu přivedl Jakuba, abych mu shromáždil Izraele.

Tak jsem ve cti u Hospodina, protože Bůh můj je mou silou.

Řekl mi tedy: „Nestačí, že jsi mým Služebníkem, abys obnovil Jakubovy kmeny a zbytky Izraele přivedl nazpět. Proto tě dám národům jako světlo, aby se má spása rozšířila až do končin země.“

Žl 139,1-3.13-14ab.14c-15

Odp: Chválím Tě, že jsem vznikl tak podivuhodně.

Hospodine, ty mě zkoumáš a znáš, - ty víš, když sedám i když vstávám. - Poznáváš mé myšlenky již zdálky; - ať jdu nebo ležím, ty to určuješ, - všímáš si všech mých cest.

Odp.

Tys přece stvořil mé ledví, - utkal jsi mě v lůně mé matky. - Chválím tě, že jsem vznikl tak podivuhodně, - úžasná jsou tvoje díla.

Odp.

Dokonale znáš mou duši, - má podstata ti nezůstala utajena, - když jsem byl tvořen v skrytu, - spřádán v hlubinách země.

Odp.

Uvedení do 2. čtení

Svatý apoštol Pavel káže v maloasijské Antiochii, jak Bůh znovu a znovu lidem posílá hlasatele spásy. Patří k nim starozákonní král David i svatý Jan Křtitel.

Nebo:

Dnešní druhé čtení je vzato z Pavlovy řeči v Antiochii Pisidské. Apoštol zdůrazňuje úlohu svatého Jana Křtitele jako Předchůdce Páně. Kázal křest pokání a tím připravoval Ježíšův příchod. Každý má v dějinách plnit své poslání. Ježíš - slovo o spáse, k němuž je zaměřeno každé poslání, nevpadne do dějin nenadále. Vyžaduje také přispění mnoha hlasů, které by jako Jan Křtitel ukazovaly světu přítomnou spásu otevřeně a se silou nabroušeného meče a zaostřeného šípu.

2. ČTENÍ Sk 13,22-26 *Jan kázal před příchodem Kristovým.*

Čtení ze skutků apoštolů.

Pavel řekl: „Bůh dal praotcům za krále Davida, o němž vydal pochvalné svědectví: 'Nalezl jsem Davida, Jesseova syna. Je to muž podle mého srdce. Ten vyplní všechno, co budu chtít.' Z jeho potomstva Bůh podle zaslíbení vyvedl Izraeli jako spasitele Ježíše. Před jeho příchodem hlásal Jan všemu izraelskému lidu křest obrácení. Když Jan svůj úkol končil, říkal: 'Já nejsem ten, za koho mě pokládáte. Ale po mně přijde ten, kterému nejsem hoden zout opánky z nohou.'

Bratři a sestry, kteří pocházíte z Abraháмова rodu, i vy, kdo se bojíte Boha! Nám bylo posláno slovo o té spáse.“

Zpěv před evangeliem

Aleluja. Ty, dítě, budeš prorokem Nejvyššího, neboť půjdeš před Pánem připravit mu cestu. Aleluja.

Uvedení do 3. čtení

Nyní budeme naslouchat Lukášovu vyprávění, jak se svatý Jan Křtitel narodil, jak se od dětství soustředoval na plnění svého poslání, že má být ohlašovatelem a Předchůdcem Páně.

Nebo:

Úryvek evangelia o dětství svatého Jana Křtitele sestavil evangelista svatý Lukáš podobně jako vyprávění o Kristu na základě souběžného schématu: zvěstování, narození, hymny a růst. Do středu staví narození dítěte, které je zcela Božím darem, neboť se narodilo z neplodné matky. Bůh vstoupí do dějin živým slovem, jež se stává tělem v očekávání plného vtělení Syna. Naprostá

novost tohoto daru a tohoto slova je doložena také jménem Jan, které vyjadřuje blahodárnou milost, jíž Bůh zahrnuje a přetváří svého vyvoleného, takže se stane omilostněným, milým u Boha i u lidí. Na Boží zjevení v dítěti Janovi a v otci, který se zase stane člověkem slova, reaguje společenství bázní, která je úkonem víry, klaněním a chválami. Závěrečná věta „Vždyť ruka Páně byla s ním“ a další připojená o podivuhodném růstu dítěte připomínají tytéž vlastnosti, jež se budou plně opakovat u Krista.

EVANGELIUM Lk 1,57-66.80 Jeho jméno je Jan.

Slova svatého evangelia podle Lukáše.

Alžbětě se naplnil čas a přišla její hodina: narodil se jí syn. Když její sousedé a příbuzní uslyšeli, že jí Pán prokázal velikou milost, radovali se s ní. Osmého dne přišli obřezat dítě a chtěli mu dát po jeho otci jméno Zachariáš.

Jeho matka na to řekla: „Ne, ale bude se jmenovat Jan!“

Namítli jí: „Tak se nikdo z tvého příbuzenstva nejmenuje.“ Posunky naznačovali jeho otci, jaké by mu chtěl dát jméno.

On si vyžádal tabulku a napsal: „Jeho jméno je Jan.“ Všichni se tomu podivili. Ihned se mu uvolnila ústa i jazyk a on mluvil a chválil Boha. Všech jejich sousedů se zmocnila bázeň a po celém judském pohoří se mluvilo o všech těch událostech. Všichni, kdo to uslyšeli, uvažovali o tom v srdci a ptali se: „Co asi z toho dítěte bude? Vždyť ruka Páně byla s ním!“

Chlapec rostl a jeho duch sílil. Žil na poušti až do dne, kdy vystoupil před izraelským národem.

JAN ZNAMENÁ: BŮH JE MILOSTIVÝ

Na hřišti u dětské školičky se hemží kupa dětí. Některé pobíhají s míčem, jiné sedí v pískovišti a stavějí hrady, všechny zaujaté samy sebou. Svět kolem pro ně neexistuje. Najednou se u hřiště zastaví muž a zavolá: „Tomáši!“ A tu jedna hlavička v tom chumlu se otočí, jeden chlapec vyskočí, jako střela upaluje a už drží muže kolem krku. „Tomáši!“ Je to jen šest písmen, jedno slovo. Ale pro jednoho chlapce to není jen šest písmen, pouhé slovo. Je to jeho jméno a on na to jméno slyší. Každý z nás máme jméno. Když někdo zavolá naše jméno, znamená to, že nás potřebuje, že se o nás zajímá, že o nás stojí. Kde jsme to své jméno vlastně vzali? Než jsme se narodili, rodiče si lámali hlavu, jaké jméno bude pro nás, právě pro nás, dobré a správné. Při křtu nám pak dali jméno, které nám vybrali. V misijních zemích dávají rodiče při křtu dětem jména se zvláštním významem, jako: Nový člověk, Bůh mě stvořil, Bůh je má radost, a podobně. Nám taková jména znějí podivně, ale mnohá naše jména mají vlastně podobný význam: Bohumil, Bohdan, Bohuslav, Viktor, nebo Věra, Kristina, Renáta a mnoho jiných.

Jméno totiž není jen rozlišovací označení, na to by docela dobře stačila třeba jenom čísla. Jméno značí též poslání a úkol, to co rodiče od dítěte očekávají, co si přejí, aby dokázalo. Proto je někdy kolem jména pro dítě i mnoho dohadování. My jsme dnes v evangeliu také slyšeli o dohadování kolem jména. Otec Zachariáš trval proti všemu příbuzenstvu na jménu Jan. Proč je to tak udivovalo? Protože má zvláštní význam: Přeloženo z hebrejštiny znamená: Bůh je milostivý. Tatínek chtěl, aby se jeho syn stal ve svém životě hlasatelem pravdy, že Pán Bůh je milostivý, že je dobrý. Jméno Jan je tedy veliké a krásné jméno, a sluší se, abychom všem Janům, Jendům a Honzíkům k jejich dnešnímu svátku pogratalovali. A co ostatní, co se nejmenují Jan, Bohumil, Věra nebo Kristina, co mají jen jména obyčejná jako Jirka, Jarka či Marta? Žádné jméno není obyčejné. Každé má svůj smysl a krásný význam. A všichni máme také své poslání. Vždyť jsme byli pokřtěni ve jménu Kristově. Jsme tedy všichni Kristiáni a Kristiny. Jsme křesťané a to nás zavazuje, abychom splnili své křesťanské životní poslání.

Jaké je to naše životní poslání? U každého jiné, ale vlastně u všech lidí stejné: Všechno, co děláme ve svém povolání, ve svém soukromém životě, máme dělat tak hezky, tak láskyplně, abychom tím hlásali světu Pána Ježíše. Vlastní laskavostí máme připravovat Ježíši cestu do lidských srdcí. Máme svědčit o světle, které přišlo na tento svět. Dá se to vyjádřit mnoha způsoby, dá se to i dělat mnoha způsoby. Každý si musí pro sebe svůj způsob najít, objevit. Ale v podstatě jde stále jen o to jedno: Abychom žili svůj život jako Boží děti, v lásce a spravedlnosti. Prosme našeho Pána, abychom každý to své životní poslání splnili.

Přímluvy

Jako kdysi svatý Jan Křtitel připravoval cestu Pánu Bohu k lidem, tak máme dnes toto poslání i my, každý z nás. Prosme společně:

Za Kristovu Církev, aby vytrvale hlásala světu Kristovo evangelium.

Za lidi lhostejné, aby pochopili, že jen tak pomohou sobě, když pomáhají druhým.

Za vlažné křesťany, aby pochopili, že je už nejvyšší čas napravit své chování k lidem i k přírodě.

Za kněze a katechety, aby hlásali Boží království s nadšením, ale bez fanatismu.

Pane Ježíši, nabízíme ti svá ústa k hlásání tvé lásky. Nabízíme ti své ruce k pomáhání lidem. Dej, ať svá slova umíme proměnit v činy. Skrze Krista, našeho Pána. - Amen.

MODLITBA NAD DARY

Přijmi, Bože, tyto dary, které klademe na tvůj oltář v den, kdy slavíme narozeniny svatého Jana Křtitele; na jeho přímluvu dej i nám poznat, že se přiblížil čas spásy. Skrze Krista, našeho Pána. - Amen.

ANTIFONA K PŘIJÍMÁNÍ

Z milosrdné lásky našeho Boha nás navštívil ten, který vychází z výsosti.

MODLITBA PO PŘIJÍMÁNÍ

Pane Ježíši Kriste, ty jsi ten Beránek, kterého poznal svatý Jan Křtitel; ty nás občerstvuješ svým tělem a krví; shlédni na svou Církev a dej nám poznat, že jsi původce našeho znovuzrození k věčnému životu. Neboť ty žiješ a kraluješ na věky věků.

K ZAMYŠLENÍ

Lidské a prorocké povolání každého člověka může být dobře vystiženo významem jména Jan, které v hebrejštině znamená současně přetvářející Boží milost a zároveň zář stvoření povýšeného a proniknutého touto milostí. V každém povolání vstupují na scénu dva hlavní představitelé: Bůh a člověk. Pokud se uzavře přicházející proud milosti, člověk zemře ve své omezenosti a sobectví. Pokud se naopak uzavře lidská vůle vůči Bohu, dar Boží narazí na prázdnotu. Milost a svobodná vůle jsou dvěma póly svatosti.